

nimetamise kord on muutunud, hariduses ja tervishoius on direktorite ja juhatajate kauplemispositsioon defitsiidi tõttu nii tugev, et parteipiletit ei õnnestu põue sokutada enam kellelegi. Maa- vanema ametikoht on aga ainult ajalugu. Järelikult on lõplikult kadunud tingimused, mille tõttu sajandi algusaastatel teatud ametite esindajatele poliitilises elus osalemise piiranguid kehtestati, kaotati ja taaskehtestati.

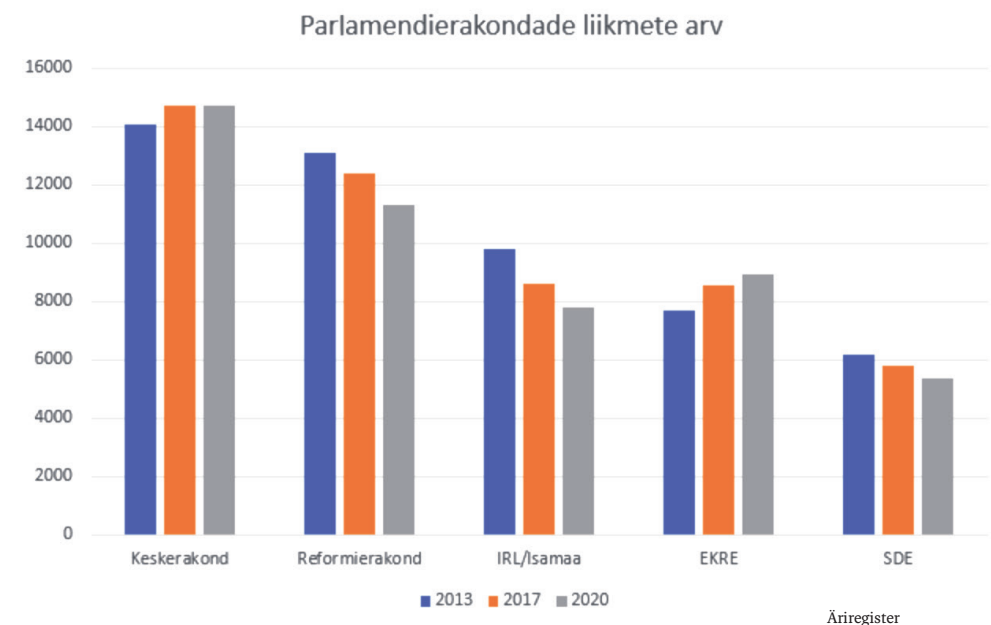
Kehtiva põhiseaduse loomist saatsid mineviku kurjad varjud, mistõttu kartusest relvastatud riigipöörete ja politiseeritud õigusemõistmise ees sätestati võimalus seaduse alusel keelata erakondadesse kuulumine sõjaväelastele ja politseinikele, kohtunikele ja prokuröridele. 2003. aasta valimistel poliitikataevasse tõusnud Res Publica lubas selle piirangu kaotada ja nii tegigi, kuigi sundparteistamine oli toona kõrgeisus. Kuid enne uute reeglite jõustumist vahetus valitsus ja toonase Isamaaliidu initsiatiivil leiti, et Eesti ei ole poliitilise süsteemi avamiseks relvakandjatele ja õigusemõistjatele siiski küps.

Saadik Urmas Reinsalu kõneles antud asjas ühe järjekordse paljude seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta 2006. aasta 30. mail riigikogus nii: „Õigus kuuluda erakonda on inimese põhiõigus, see põhiõigus on sätestatud meie põhiseaduses. [...] Põhiseadus sätestab ka piirangu seadmise võimaluse nn lihtseaduse reservatsiooniga, st et seadusega võib piirata teatud liiki ametnike kuulumist erakonda. Küsimus, kui me vaatame Euroopa riikide praktikat või õiguslikku

keskkonda, on üldiselt selline, et võib öelda, et üleminekuriikides on rohkem piiranguid sätestatud. Mida traditsioonilisem, mida väljakujunenud on poliitiline kultuur, administreerimiskultuur, seda vähem neid piiranguid on. [...] Me lootsime (ja täna pean ma tunnistama, et ehk veidikene naiivselt), et see poliitilise kultuuri faas, kuhu Eesti liigub, on eriti pärast meie liitumist Euroopa Liiduga selline, et me võime 2008. aastal need piirangud sellises mahus tühistada, nagu seda on tehtud mõningates vanades Lääne-Euroopa riikides. Täna peame ausalt ütleva, et me näeme, et viimase aasta jooksul on see praktika liikunud vastassuunas. Me läheme küll oma poliitilises kultuuris sellest üleminekufaasist üle, aga tagurpidi.“

Asjad läksid Reinsalu kahetsusega ennustatud suunas veel mõne aasta, kuid siis saadi põhi kätte ja tekkis poliitiline konsensus hakata parteielus senisest ausamaks ning aastaid on ka kohtulahendite abiga poliitilist sfääri puhastatud pettustest ja korruptsioonist. Tõenäoliselt on oma osa muutustes mänginud ka aeg ja sellega koos muutuv elektoraadi koosseis. Vabaduses kasvanute põlvkonnal, kes moodustab peagi valijaskonna enamuse, ei ole vahetus suhet vanade hirmude ja okupatsiooni

Hariduses ja tervishoius on direktorite ja juhatajate kauplemispositsioon defitsiidi tõttu nii tugev, et parteipiletit ei õnnestu põue sokutada enam kellelegi.

pärandiga, eeskätt üheparteisüsteemi kõikvõimsuse ja võimega inimesi ühekaupa moraalselt deformeerida. Järelikult on aeg küps kehtiv kord uuesti läbi arutada ning oma mõtte kaotanud piirangud tühistada.

Nii tehes saavutatakse mitu head korraga. Esiteks antaks praegu seadusega diskrimineeritutele tagasi nende poliitilised õigused ja tasandataks mänguväljakut. Pole usutav, et kohtunikud või

ohvitserid hakkaksid massiliselt end erakondadega siduma, kuid kui mõni soovib, miks ka mitte. Maailmavaade neil ju on ja teotahet samuti. Mis ohtu saab ühiskonna avalikele otsustele olla inimeste teadmistest ja kogemustest? Ohtlik võib üks prokurör olla ainult musta südametunnistusega inimesele. Kuid hoolimata ohu puudumisest ja faktidest jõutakse Eestis aastal 2020 oma poliitiliste vaadete ja eelistuste meedias avaldamise korral kohe ka eetikakomitee ette ja saadakse avalikult nahutada. Milleks see hea on? Perling tuli kapist välja. Kui palju on aga veel jäänud sinna neid õigusteta isikuid, kel potentsiaali kohalikku ja riigielu rikastada? Just piiranguid peab kartma, mitte vabadusi.

Ehitame maja

Eelmisel reedel, 27. novembril kuulutati välja, et 1. jaanuarist juhivad Estonia teatrit seni avalikkusele üsna tundmatu Ott Maaten. Teda teavad siiski niivõrd-kui-võrd Eesti muusika- ja teatriakadeemia töötajad ja vahest üliõpilasedki. Nimelt on ta olnud 2003. aastast EMTA haldus- ja finantsdirektor, seega vastutanud nii lavakunstikooli renoveerimise kui ka uue saalikompleksi ehituse eest. Estonia juhiks kandideerides on ta prioriteetidena välja toonud rahvusvahelised koostööprojektid ja uue hoone ehitamise.

Teeb kurvaks, et ehkki Estonia eelmine juht lahkus ebaseaduslikult põhjustel ja tekitas administratiivjuhi volituste ületamisega üldse palju käre, valiti avaõigusliku organisatsiooni juht kinnisel konkursil. Tõepoolest, Estonia ei ole viimasel ajal sugugi ainuke kultuuriasutus, kus isegi lõppkandidaate ei avalikustata, kuid heaks tavaks ei saa seda sellegipoolest pidada. Nii tekib liiga palju ebavajalikku folkloori –

juba ongi kuulujutud liikvel. Sositatakse, nagu oleks Ivari Ilja, kes on Arne Miku Estonia nõukogust juulis lahkumisest saadik juba neljas organisatsioonis juhtival kohal (ta on EMTA rektor, Eesti interpreetide liidu juhatuse esimees, Eesti muusikanõukogu esimees ja nüüd ka Estonia nõukogu esimees), n-ö oma mehe Estonia pukki sokutanud. Tahan väga uskuda, et see pole tõsi ja härra Ott Maaten väärrib tõesti Estonia juhi ametikohta. See pole Estonial siiski esimene konkurss, mille korraldusdetailide asjus võib tekkida kõiksugu küsimusi (meenutagem kas või jaanuaris ootamatult lõppenud algupärase eesti ooperi ideekavandite konkursi).

Sümboolne on, et sisusse ei soovi Maaten sekkuda: ta on öelnud, et repertuaar otsustatakse koostöös kunstiliste juhtidega. Tema meelest on praegu Estonias peadirektori roll

Uus juht võiks Estonia tuleviku teemal peetud vestlustest midagi kõrva taha panna, mitte lasta neid tuulde.

üldse ületähtsustatud ning kindlasti peaksid institutsiooni kõneisikutena olema esiplaanil inimesed, kes loovad sisu, milleks see institutsioon on ellu kutsutud (Vikerraadio 28. XI „Vikerhommik“). Oma arvamusena on ta siiski välja toonud: „Rahvuskooper ei vaja praegu mingit suurt murrangut või reformi, pigem vajab ta töörahu ja sellist pikka sihti, kuhu liikuda“ (ETV 30. XI „Terevisioon“).

Kahjuks ei saa öelda, et Estonia sisuline töö on korras nagu Norras. Jah, tulevane juht ei saa praegustes tingimustes (eriti veel enne kabinetti astumist) pudrumägesid kokku lubada, aga ometi on ta optimistlik uuest majast rääkides, kuigi selle küsimuse lahendamine on olnud aastakümneid kestnud Kolgata tee. Uut kohta on ju Estonia teatrite otsitud juba 1970ndate algusest ja millegipärast ringlevad ametkondades siamaani mitukümmend aastat vanade

projektide edasiarendused. On vägagi küsitav, kas niiviisi sünnib tänapäeva vajadustele vastav atraktiivne avalik ja ka töötingimuste poolest sobilik ruum. Vaadake kas või EMTA juurdeehitust, mille ruumiplaneeringut ei ole ärksam arhitektuurirahvas soovinud avalikult analüüsida.

Juba palju aastaid (kuid viimasel ajal eriti intensiivselt) on räägitud Estonia tulevikust, sh sõna „rahvuskooper“ (samamoodi „rahvusballett“) õigustatusest. Uus juht võiks nendest vestlustest midagi kõrva taha panna, mitte lasta neid tuulde. Oleks hea, kui tema lubadus sisusse mitte sekkuda väljenduks selles, et kunstiliste juhtide (rahvuskooperi loominguline juht ja peadirigent Arvo Volmer ning rahvusballeti kunstiline juht Linnar Loores) taustale moodustataks taas loomenõukogu – nii ehk debatt ei vaibuks, vaid viiks institutsiooni edasi. Pole ju uuel majal mõtet ilma haarava sisuta. Midagi peab muutuma, et Estonia oleks rohkemat kui provintsiteater, kust külalissolistid ja -lavastajad läbi voorivad.

MARIA MÖLDER